

Вербалізація концепту «війна» у китаємовному політичному дискурсі

Н. В. Коломієць

Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: Natak675@gmail.com

Paper received 09.11.19; Accepted for publication 21.11.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-212VII63-04>

Анотація. Стаття присвячена вивченню особливостей вербальної репрезентації концепту «війна» в китаємовному політичному дискурсі. Було проаналізовано виступи за 2018 рік Генерального секретаря ЦК Комуністичної партії Китаю, голови КНР Сі Цзіньпіна, і шляхом суцільної вибірки виокремленні через об'єднання у тематичні групи лексичні одиниці, у складі яких є лексеми-номени «війна». Аналіз вибірки дозволив вибудувати лексико-семантичну структуру концепту «війна» у китаємовному політичному дискурсі.

Ключові слова: концепт, вербальна репрезентація, політичний дискурс, лексема-номен; війна.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства зростає значення політичної комунікації, оскільки в умовах демократичного соціального устрою питання влади відкрито обговорюються, і вирішення багатьох політичних проблем залежить від того, наскільки адекватно ці проблеми будуть інтерпретовані. В останні роки окремі проблеми політичного дискурсу стали об'єктами обговорення в науковій і публіцистичній літературі. Категорія дискурсу взагалі та політичного зокрема є на сьогодні предметом наукових дискусій.

Короткий огляд публікацій. Вербалізація концепту «війна» притаманна всім мовам світу та є мовною універсалією. Так, Брославська Л. Я вивчає концепт війна в англійській картині світу [1], а Коваленко Р. В. досліджує вербалізацію концептуальної опозиції «війна/мир» в англійській свідомості [5]. У роботі Міщенко В. Г. розглядається метафора концепту війна в сучасному франкомовному політичному дискурсі [9]. Концепт війна на матеріалі газетних статей українських та російських інтернет-видань вивчає Вільчинська Т. П. [3] Крім того, концепт розглядали у розрізі різних епох (Верв'юк В. В. досліджував антропоморфізацію концепту війна в міфологічній свідомості давніх народів Європи [2]) та з точки зору окремих авторів (Марчук Л. на матеріалі творів Тараса Шевченка [7] та Сологуб Н. М. на матеріалі творів Олеса Гончара [11]). Відтак, концепт «війна» досліджувався на матеріалі різних мов у розрізі різних епох та персоналій що доводить його актуальність і важливість для багатьох націй у різні часи.

Мета пропонованої статті лежить у вивченні особливостей вербальної репрезентації концепту «війна» у сучасному китаємовному політичному дискурсі. Для досягнення мети дослідження було поставлено **завдання:** визначити основні лексеми-номени концепту «мир» у китайській мові; виокремити лексичні одиниці, у складі яких є лексеми-номени «війна»; вибудувати лексико-семантичну структуру концепту у сучасному китаємовному політичному дискурсі.

Об'єктом дослідження обрано концепт «війна», вербалізований лексичними засобами китайської мови у сучасному політичному дискурсі.

В якості предмету дослідження вибрано лексичні засоби китайської мови, які вербально репрезентують концепт «війна» у китаємовному політичному дискурсі.

Матеріалом для дослідження є оригінальні тексти виступів за 2018 рік Генерального секретаря ЦК КПК, голови КНР Сі Цзіньпіна (习近平). Шляхом суцільної вибірки вищезазначеного матеріалу, на основі принципу частотності було реконструйовано лексико-семантичну структуру концепту «війна» у сучасному китаємовному

політичному дискурсі. [14]

Результати та їхнє обговорення. Основною лексичною одиницею у сучасній китайській мові на позначення концепту «війна» виступає слово 战争 (zhànzhēng). Більше того, згідно з «Великій китайській енциклопедії» слово 战争 вперше зафіксовано вже в період Воюючих царств у класичному китайському військовому трактаті «У-цзі» (吳子兵法) 15, с. 6195]. Це дає нам можливість стверджувати у стародавніх китайців вже було чітко сформульоване уявлення про концепт «війна», втілене у низці трактатів про війну. Відповідно, основним номено-вербалізатором концепту «війна» у китайському політичному дискурсі можна вважати лексему 战争.

Розглянемо дефініції слова «війна», представлені в китайській словниках. Так, «Словник китайської мови» (汉语大词典) визначає слово «війна» наступним чином: «1. збройна боротьба між державами, суспільними класами, визвольна війна, перебувати в стані війни з ким-чим-н., почати, оголосити війну, вести війну, піти на війну, загроза війни, уникнути війни, повернутися з війни. 2. перен. про боротьбу, ворожих відносинах з ким-чим-н., оголосити війну злочинності. 3. розмов., дії, спрямовані на викорінення чогось н., вести війну з цензурою» [12, с. 1189]

У «Великій китайській енциклопедії» (中国大百科全书) знаходимо таке визначення поняття війна: «боротьба між певними соціальними групами за для певних політичних чи економічних цілей веде за собою озброєний конфлікт. Війна протиставляється миру як співвідношення стану суспільства чи світу, або певного регіону. Це вища форма конфлікту; протистояння між національностями, державами, політичними течіями, а також різними прошарками населення та релігійними угрупованнями. Спеціальна форма політичного вираження...» [15, с. 6195]

Для висвітлення смислу концепту потрібне залучення широкого набору додаткових щодо значення слова-поняття показників смислу, семантичних конотацій, асоціативних та інших параметрів, які лише у своїй сукупності дають змогу наблизитися до смислу концепту [4, с.224].

Щоб виявити які саме слова актуалізують експліцитну вербалізацію концепту «війна» у китаємовному політичному дискурсі, ми проаналізували доповіді голови КНР Сі Цзіньпіна шляхом суцільної вибірки слів, у складі яких наявні лексеми-номени 战 (zhàn), 争 (zhēng), 斗 (dòu), 仗 (zhàng) та 兵 (bīng). Слід зазначити, що для встановлення значення кожного ієрогліфа зверталися до «Словника китайських ієрогліфів» (汉语字典) [13].

Тут слід пояснити, що напрям розвитку концепту зумовлений внутрішньою формою лексем-номенів, що сягає корінням їх етимології. «Закорінений в етимології, концепт розвивається, проходячи через художні та філософські тексти <...>. Але та глибинна ознака, відображена у внутрішній формі, залишається, нехай у зміненому, остаточно сформованому концепті» [10, с.164].

Хоча етимологія слів залишається мертвим знанням, яке людина майже ніяк не відчуває, вживаючи слова на практиці, саме у внутрішній формі слова міститься слід того процесу, за допомогою якого було створено певне слово. І так чи інакше але на підсвідомому рівні цей вплив все ж таки відчувається.

Для вибудовування лексико-семантична структури концепту «війна» у китайському політичному дискурсі, було проаналізовано вищезазначені промови. І шляхом суцільної вибірки було знайдено слова, у складі яких є лексеми-номени «війна». Це дає змогу виокремити мовні одиниці, що вербалізують концепт «війна» та об'єднати у тематичні груп.

У першу групу *стратегія* входять такі слова: 战略 *стратегія* (277 разів); 挑战 виклик, проблема (32); 奋斗目标 ціль боротьби (11); 战术 військова тактика (9); 战法 тактичні прийоми (3); 和平解决国际争端 мирне вирішення міжнародного конфлікту (3); 战机 зручний шанс розпочати бій (2). Ця семантична група є найбільшою. Слова, що зводять до цієї групи зустрічаються у доповідях 337 разів.

Дуже цікавим є те, що слово, яке зустрічається найчастіше у текстах і є головним у цій групі це – 战略 (війна + задум; план) *стратегія*. Тут варто зауважити: вже в Стародавньому Китаї знали, що для того щоб досягнути успіху у чомусь, зокрема у війні, необхідний ретельно обдуманий план. Це поняття (*стратегія*) існує в культурі Китаю не менше трьох тисяч років. Раніше позначалося ієрогліфом 计, який означає значення «розрахунок», «план», «прийом», «техніка», «виверт». Всі роздуми щодо стратегії та способи досягнення бажаного, викладено у стародавньому трактаті «Тридцять шість стратагем» (三十六计). І хоча цей твір називають давньокитайський військовий трактат, в більш широкому сенсі, збірка прихованих стратегічних прийомів і система непрямих тактичних ходів, які використовуються для досягнення певної мети, отримання переваги та перехоплення ініціативи. У цьому трактаті описується «алгоритм поведінки, прорахована послідовність дій, спрямованих на досягнення прихованої мети або рішення будь-якої задачі з обов'язковим урахуванням психології об'єкта, його положення, обстановки та інших особливостей ситуації» [6, с.192]

У тексті можна виокремити такі вирази: 全面战略 генеральна стратегія; 战略高度 стратегічна висота; 战略防御 стратегічна оборона; 战略意义 стратегічне значення та інші.

Друга за кількістю семантична ознака *боротися/воювати* актуалізується у доповідях такими словами: 斗争 боротися; боротьба (55); 战斗 воювати; вести бій (42); 作战 воювати, битися, вести війну (28); 斗战 битися, боротися (23); 打仗 воювати; вести війну; битися (18); 打胜仗 здобути перемогу (12); 奋斗目标 мета боротьби (11); 争取 боротися (битися) за... (9); 持久战 тривала боротьба (4); 反腐败斗争 антикорупційна боротьба (4); 争做 боротися (3); 艰苦奋斗 завзято боротися

(2); 国家斗 державна боротьба (2); 争霸 боротьба за панування (1). Слова цієї групи зустрічаються у доповідях 214 разів.

Третя семантична група актуалізується словами, що означають *підготовку до війни* і зустрічаються у текстах 132 рази: 实战 навчання війни, бойова підготовка; (72); 备战 підготовка до війни (35); 练兵 тренувати війська (14); 战备 готовність до війни (10); 联合战役训练 спільні військові навчання (1).

Так, слово 实战 зустрічається у наступних у виразах: 加强实战化训练 посилення бойової підготовки; 坚持实战牵引 призвести до реальних бойових дій; 全军实战化军事训练 бойової підготовки всієї армія. А також, 实战 *бойова підготовка* має метафоричне значення *реально складні умови*; 发挥贫困村第一书记和驻村工作队作用, 在实战中培养锻炼干部 у бідних селах перший секретар та працівники селищної ради мають велику роль, ці кадри виплекані «в реальних бойових діях».

Четверта семантична ознака концепту *солдат* вербалізується наступними словами: 官兵 офіцери і солдати (70 разів), 战士 воїн (8); 仪仗队 почесна варта (8); 战友 товариш по зброї (2); 全体官兵 сержантський та офіцерський склад, весь особовий склад (2); 战斗员 боєць (1); 列兵 рядовий, солдат (1); 斗士 боєць (1); 老战士 ветеран (1); 指战员 командири і бійці (1). Слова цієї групи зустрічаються у доповідях 132 рази.

Далі лексико-семантична структура концепту «війна» представлена семантичною ознакою *збройні сили*: 兵力 військові (збройні) сили (6); 各军兵种 різні роди військ (5); 战机 бойовий літак (2); 精兵 добірні війська (1); 海军舰载航空兵 військово-морський флот (3); 全体官兵 сержантський і офіцерський склад, весь особовий склад (2). Слова цієї групи зустрічаються у промовах 73рази.

Семантична ознака *театр бойових дій* актуалізується словами: 战区 район військових (бойових) дій; театр військових дій; військова зона (24); 战线 лінія фронту (16); 战区主战 театр військових дій (6); 奋斗目标 ціль боротьби (11); 战略高度 стратегічна висота (11); 战斗堡垒 (військовий блокгауз (2); 战场 театр військових дій (2); 阵地仗 бойовий фронт(1) 中共中央统战部 відділ єдиного фронту ЦК КПК (1). У текстах ці слова зустрічаються 63 разів.

Наступна семантична ознака *бойові дії* вербалізується словами: 作战 вести бій (28); 打仗 вести війну; (13); 联合作战 спільні бойові дії (3); 战机 зручний шанс розпочати бій (2); 战役 битва, операція (2); 生死战 бій за життя або смерть (1); 助攻仗 допоміжна атака (1); 主攻仗 головний удар; напрям основного бою (1); 攻坚仗 вирішальна битва (1); 战之必胜 переможний бій (1); 弭战 припинити бойові дії (1), 首战告捷 здобути перемогу в першому бою (1). У промовах слова цієї групи зустрічаються 54 рази.

Ще одна семантична ознака *боєздатність* у лексико-семантичній структурі концепту реалізується словами: 战斗力 боєздатність; бойова міць (22); 战术 військове мистецтво (9); 竞争力 конкурентоспроможність (6); 能征善战 вміння воювати (1); 斗志 бойовий дух, бойовий запал, бажання воювати (4); 战斗精神 бойовий дух (1); 战斗意志 прагнення до боротьби (1). Ці слова зустрічаються у промовах 44 рази.

А семантична ознака *війна* актуалізується лише восьми словами та виразами, які зустрічається у доповідях Сі Цінпінга лише 36 разів: 战争 війна; військові дії (20); 冷战 холодна війна (5); 奋战 вести жорстокі бої (5); 世界大战 світова війна (3); 歼灭战 війна (бій) на винищення (1); 热战 політ. гаряча війна 慎战 обережна війна (1); 反腐败战 війна з корупцією (1). Це найменша група слів у лексико-семантичній структурі концепту «війна» в сучасному китаємовному політичному дискурсі.

Висновки. У процесі аналізу, було виявлено що найпродуктивнішою лексемою-номеном виявилася 战 (zhàn), вона зустрічалася 684 разів у текстах, далі були

лексими 斗 (dòu) (133 разів), 兵 (bīng) (99 разів), 争 (zhēng) (96), 仗 (zhàng) (44) разів. А також було встановлено, що лексико-семантична структура концепту «війна» в китаємовному політичному дискурсі є доволі складною та розвиненою системою, яку можна представити у вигляді наступних ознак: *стратегія, підготовка до війни, солдат, боротися; воювати, бойові дії, війна, театр бойових дій, боєздатність, збройні сили*. Отже, семантичні ознаки концепту «війна», які актуалізуються у китаємовному політичному дискурсі доводиться виокремлення через об'єднання у тематичні групи і подальше зіставлення лексичних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брославська Л. Я. Концепт війна в англійській картині світу: доконцептуальні основи // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Романогерманська філологія. Методика викладання іноземних мов. 2013. № 1051. Вип. 73. С. 46-51.
2. Верьовкін В. В. Антропоморфізація концепту війна в міфологічній свідомості давніх народів Європи // Система і структура східнослов'янських мов. 2012. Вип. 4. С. 95-103.
3. Вільчинська Т. П. Концепт "війна": особливості мовної об'єктивації у газетному тексті // Лінгвістичні студії. 2017. Вип. 34. С. 110-114.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М.: Гнозис, 2004. 390 с.
5. Коваленко Р. В. Вербалізація концептуальної опозиції "війна/мир" в англійській свідомості // Нова філологія. 2011. № 45. С. 61-64.
6. Лици. Глава Лиюнь («Действительность установлений») // Древнекитайская философия. Собрание текстов в двух томах. М.: Мысль, 1973. Том 2. –216 с.
7. Марчук Л. Ментальний аспект концепту "Війна" (на матеріалі творів Тараса Шевченка) // Філологічний дискурс. 2015. Вип. 1. С. 78-81
8. Митрофанова О.И. Понятие концепта и его эволюции на примере концепта вера // II Международные Бодуэновские чтения: традиции и современность. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2003. Т. 1. С. 163-165.
9. Міщенко В. Г. Дубик В. І. Метафора концепту "війна" в сучасному франкомовному політичному дискурсі // Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови. 2013. Вип. 21. С. 190-196.
10. Никитина С.Е. О концептуальном анализе в народной культуре. //Логический анализ языка. Культурные концепты. – М.: Наука, 1991. –250 с.
11. Сологуб Н. М. Концептуалізація лексеми "війна" в мовотворчості Олеса Гончара // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2015. Вип. 13. С. 350-355.
12. 汉语大词典 [电子资源]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.hydc.com/zidian/hz/10833.htm>
13. 汉语字典 [电子材料] // 在线汉语字典. – Режим доступа до ресурсу: <http://xh.5156edu.com/>
14. 中华人民共和国国防部. 习近平. 2018 列 [电子资源]. – Режим доступа до ресурсу: http://www.mod.gov.cn/leaders/node_49163.htm
15. 中国大百科全书/中国大百科全书出版社编辑部主编. – 北京, 中国大百科全书出版社, 1995年. – 6532页

REFERENCES

1. Brodovskaya L.Y. The concept of war in the English-speaking picture of the world: pre-conceptual foundations // Bulletin of the Karazin Kharkiv National University. Series: Romance-German Philology. Methods of teaching foreign languages. 2013. № 1051. Iss. 73. P. 46-51.
2. Veryovkin V.V. Anthropomorphization of the concept of war in the mythological consciousness of ancient peoples of Europe // System and structure of East Slavic languages. 2012. Iss. 4. P. 95-103.
3. Vilchinskaya T.P. The concept of "war": features of language objectification in newspaper text // Linguistic Studies. 2017. Iss. 34. P. 110-114.
4. Karasik V.I. Language circle: personality, concepts, discourse. M.: Gnosis, 2004. – 390 p.
5. Kovalenko R.V. Verbalization of conceptual opposition "war/peace" in English-speaking consciousness // New Philology, 2011. № 45. P. 61-64.
6. Liji. Chapter Liyun ("The Reality of Establishments") // Ancient Chinese Philosophy. Collection of texts in two volumes. M.: Thought, 1973. Vol.2. 216 p.
7. Marchuk L. The mental aspect of the concept of "War" (based on the works of Taras Shevchenko) // Philological discourse. 2015. Iss. 1. P. 78-81
8. Mitrofanova O.I. The concept of the concept and its evolution on the example of the concept of faith // II International Baudouin Readings: traditions and modernity. Kazan: Kazan Publishing House. Univ., 2003. Vol. 1. P. 163-165.
9. Mishchenko V.G. Dubyk VI The metaphor of the concept of "war" in contemporary French-language political discourse // Bulletin of the University of Lviv, Series: Foreign Languages 2013. Iss. 21. P. 190-196.
10. Nikitina S.E. On the conceptual analysis in folk culture./Logical analysis of the language. Cultural concepts.-M.: Nauka, 1991–250p.
11. Sologub N.M. Conceptualization of the token "war" in speech-making by Oles Honchar // Philological Studies. Scientific Bulletin of Krivoy Rog State Pedagogical University. 2015. Iss. 13. P. 350-355.
12. Chinese Dictionary [Electronic Resources]. – URL: <http://www.hydc.com/zidian/hz/10833.htm>
13. Chinese Dictionary [Electronic Materials] // Online Chinese Dictionary. – URL: <http://xh.5156edu.com/>
14. Ministry of National Defense of the People's Republic of China. Xi Jinping. 2018 [Electronic Resources]. – URL: http://www.mod.gov.cn/leaders/node_49163.htm
15. China Encyclopedia/Editor-in-Chief, China Encyclopedia Publishing House.–Beijing, China Encyclopedia Press, 1995.–6532p.

Verbalization of the concept “war” in Chinese-language political discourse

N. V. Kolomiets

This article is devoted to the study of the peculiarities of the verbal representation of the concept “war” in Chinese language political discourse. The speeches of the General Secretary of the Central Committee of the Communist Party of China, Chairman of the People's Republic of China Xi Jinping for 2018 were analyzed, and by means of a continuous sample, was made selection of lexical units which included lexemes-nomen “war”. The analysis of the sample made it possible to build the lexico-semantic structure of the concept “war” in Chinese-language political discourse.

Keywords: concept, verbal representation, political discourse, lexeme-nomen; war.